ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K
J M É N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Michala Mazance v právní věci **žalobkyně L. O.,** proti **žalované České správě sociálního zabezpečení,** Křížová 25, Praha 5, o starobní důchod, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze dne 19. 4. 2002, čj. 1 Cao 6/2002,

t a k t o :

I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**

II. Žádný z účastníků **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 29. 8. 2000, byl žalobkyni přiznán od 17. 12. 1999 starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., ve výši 7061 Kč měsíčně. Rozhodnutí odůvodnila tím, že výše důchodu se skládá ze základní výměry, která činí 1310 Kč měsíčně a procentní výměry, která byla stanovena procentní sazbou z výpočtového základu (dále jen „VPZ“), který činí 8734 Kč a jeho výše odpovídá osobnímu vyměřovacímu základu 18 632 Kč. Procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod za 43 roků pojištění činí 64,50 % VPZ, tj. 5634 Kč měsíčně, snížení procentní výměry za 486 dnů z doby od přiznání důchodu do dosažení důchodového věku o 1,8 % VPZ představuje částku – 157 Kč měsíčně. Žalovaná tímto rozhodnutím žalobkyni dodatečně započetla nově prokázanou dobu pojištění, s tím, že tak vyhověla jejím požadavkům, které uplatnila v opravném prostředku. Žalovaná současně zrušila svá předchozí rozhodnutí z 7. 1. 2000 a z 22. 3. 2000.

Žalobkyně v opravném prostředku, jímž se domáhala zrušení napadeného rozhodnutí žalované, namítala, že jí do hrubého výdělku pro účely důchodového zabezpečení nebyly

započteny: v roce 1990 příjem z dohody o pracovní činnosti u M. M. L., a. s., ve výši 7 686 Kč, v roce 1991 odstupné při skončení pracovního poměru u D. M. L. ve výši 28 755 Kč, v roce 1994 příjem ze samostatné výdělečné činnosti ve výši 31 800 Kč a též příjem ze samostatné výdělečné činnosti ve výši 91 600 Kč namísto nesprávně započtených 81 910 Kč, v roce 1996 příjem ze samostatné výdělečné činnosti ve výši 12 059,50 Kč a v roce 1997 příjem ze samostatné výdělečné činnosti ve výši 18 000 Kč.

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 21. 11. 2001, č. j. 16 Ca 108/2000 – 55, napadené rozhodnutí zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud vzal za prokázané, že napadeným rozhodnutím byly žalobkyni dodatečně započteny doby pojištění i výše vyměřovacích základů, s výjimkou částky 28 755 Kč, která byla žalobkyni vyplacena jako odstupné D. M. L. v souvislosti s ukončením jejího pracovního poměru k 31. 12. 1990 a která nebyla zahrnuta do vyměřovacího základu žalobkyně za rok 1990, ač podle soudu do vyměřovacího základu žalobkyně za rok 1990 započtena být měla. Krajský soud svým rozhodnutím zavázal žalovanou k vydání nového věcně správného rozhodnutí, v němž bude žalobkyni uvedená částka odstupného takto započtena.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalovaná odvolání, v němž se dovolávala ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) bodu 10 zákona č. 589/1992 Sb., podle něhož se odstupné poskytnuté zaměstnanci ve výši podle zákoníku práce a odchodné do vyměřovacích základů nezahrnuje.

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 4. 2002 rozhodnutí krajského soudu změnil tak, že rozhodnutí ze dne 29. 8. 2000 se potvrzuje. Dospěl k závěru, že krajský soud rozhodoval na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu, věc však nesprávně právně posoudil. Podle vrchního soudu z ustanovení § 16 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. vyplývá, že vyměřovacím základem pojištěnce za dobu před 1. 1. 1996 je hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení podle předpisů platných před 1. 1. 1996; pokud jde o hrubé výdělky navrhovatelky v roce 1990, resp. 1991, bylo třeba vycházet ze zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a vyhlášky č. 149/1988 Sb., které zahrnutí odstupného do hrubého výdělku, z něhož se důchod vypočítává, neumožňují. Dospěl proto k závěru, že krajský soud pochybil, jestliže vyslovil závěr, že odstupné je třeba do hrubého výdělku (vyměřovacího základu) žalobkyně pro účely stanovení výše jejího starobního důchodu zahrnout; odvoláním napadené rozhodnutí krajského soudu proto změnil tak, že rozhodnutí žalované jako odpovídající zákonu potvrdil.

Proti tomuto rozsudku vrchního soudu podala žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) dovolání. Podle ní bylo hmotné zabezpečení poskytnuté jí bývalým zaměstnavatelem ve formě odstupného podle § 17 a vyhlášky č. 195/1989 Sb., ve znění pozdějších předpisů, fakticky mzdovým vyrovnáním, což dokumentuje porovnáním údajů evidenčních listů důchodového zabezpečení o svých hrubých příjmech v časové řadě let 1990, 1991, 1992 a dalších. Evidovaný nízký hrubý výdělek v roce 1991 byl důsledkem skutečnosti, že po ukončení pracovního poměru 31. 12. 1990 (u D. M. L.) se jí podařilo získat další zaměstnání pouze na roční dohodu o pracovní činnosti v rozsahu poloviční úvazku, takže hmotné zabezpečení formou mzdového vyrovnání podle § 13 a násl. vyhlášky č. 195/1989 Sb., v platném znění, nepřicházelo v úvahu. Podle stěžovatelky rozsudek vrchního soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, jestliže se v něm tvrdí, že mzdové vyrovnání poskytnuté navrhovatelce formou odstupného nemůže být zahrnuto do hrubého výdělku pro výpočet důchodu, jelikož v § 11 odst. 1 písm. a) bodu 4 vyhlášky č. 149/1988 Sb. není odstupné, zavedené jako alternativní forma hmotného zabezpečení ke mzdovému vyrovnání, jmenovitě

uvedeno. Podle stěžovatelky měl být příjem, byť označený jako odstupné, vyplacený a zdaněný před 31. 12. 1992, do hrubého výdělku zahrnut, neboť teprve s účinností od 1. 1. 1993 bylo v § 5 odst. 2 písm. a) bodu 10 zákona č. 589/1992 Sb., odstupné jmenovitě vyloučeno z vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení a důsledkem pro výpočet starobního důchodu.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud s ohledem na změnu právní úpravy dovolání postoupil podle § 129 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s. ř. s.), Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení řízení, a to podle ustanovení části třetí hlavy třetí dílu prvního tohoto zákona – tedy k dokončení řízení podle ustanovení upravujících kasační stížnosti.

Předpokladem pro dokončení řízení je zjištění, zda dovolání bylo včasné a přípustné podle občanského soudního řádu, ve znění účinném v době jeho podání, a současně, zda je přípustné i z hlediska podmínek a náležitostí stanovených soudním řádem správním pro kasační stížnost. Dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě, bylo přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., obsahovalo náležitosti podle § 241a odst. 1 o. s. ř. a důvody odpovídaly § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Z hlediska podmínek pro podání kasační stížnosti jsou namítány důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Věc tedy lze projednat jako kasační stížnost; Nejvyššímu správnímu soudu přísluší hodnotit napadený rozsudek z hlediska, zda Vrchní soud v Praze správně posoudil právní otázku rozporu rozhodnutí žalované s § 16 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb.

Z hlediska skutkového je nesporné, že stěžovatelce bylo v souvislosti s ukončením jejího pracovního poměru ke dni 31. 12. 1990 (na základě dohody uzavřené podle § 43 zákoníku práce) poskytnuto tehdejším zaměstnavatelem – D. M. L., a. s., odstupné podle § 17a vyhlášky č. 195/1989 Sb., ve znění vyhlášky č. 312/1990 Sb., ve výši pětinásobku průměrného výdělku v celkové částce 28 755 Kč. Odstupné bylo stěžovatelce vyplaceno v roce 1991, v evidenčním listu důchodového zabezpečení vystaveném tímto zaměstnavatelem dne 17. 4. 1991 nebylo zahrnuto do příjmů stěžovatelky za rok 1990 ani rok 1991; zaměstnavatelem byl dne 15. 8. 2001 vystaven opravný evidenční list důchodového pojištění, potvrzený Okresní správou sociálního zabezpečení v Chebu dne 17. 9. 2001, v němž byla vyplacená částka odstupného zahrnuta do vyměřovacího základu za rok 1991. Výše vyplaceného odstupného nebyla žalovanou v napadeném rozhodnutí do vyměřovacího základu stěžovatelky započtena.

O námitce nesprávného právního posouzení uvážil Nejvyšší správní soud následovně.

Podle § 16 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., je vyměřovacím základem pojištěnce za dobu před 1. lednem 1996 hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení podle předpisů platných před 1. lednem 1996. Těmito předpisy je především § 12 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, podle něhož jsou hrubými výdělky před 1. 1. 1993 výdělky podléhající dani ze mzdy bez odečtení této daně. Co se považuje za hrubý výdělek pro účely důchodového zabezpečení pak rozvádí § 11 vyhlášky č. 149/1988 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zároveň taxativním výčtem stanoví, které další příjmy a za jakých podmínek jsou započitatelné do hrubých výdělků. Současně je tímto ustanovením i stanoveno, v kterých případech je hrubým výdělkem pevně stanovená částka a výše této částky.

Odstupné podle § 17a vyhlášky č. 195/1989 Sb., o zabezpečení pracovníků při organizačních změnách a občanů před nástupem do zaměstnání, ve znění vyhlášky č. 312/1990 Sb., je formou hmotného zabezpečení poskytovaného uvolňující organizací pracovníku, který byl v souvislosti s organizačními změnami uvolňován na základě dohody o rozvázání pracovního poměru, za předpokladu, že se na tom organizace s pracovníkem dohodla. Pokud uvolňovanému pracovníku skončil na základě dohody o rozvázání pracovního poměru pracovní poměr nejpozději v době do jednoho měsíce poté, co byl po rozhodnutí o organizační změně seznámen s důvody uvolnění, náležela mu jednorázová částka odstupného v základní výši, která činila pětinásobek průměrného měsíčního hrubého výdělku zjištěného naposled v uvolňující organizaci podle pracovněprávních předpisů o zjišťování a používání průměrného výdělku; odstupné odvíjející se od nižšího násobku průměrného měsíčního hrubého výdělku pak podle § 17 a odst. 3 citované vyhlášky náleželo pracovníku tehdy, jestliže mezi seznámením s důvody uvolnění a skončením pracovního poměru uplynula doba delší než jeden měsíc, a to v závislosti na délce této doby. Odstupné nepříslušelo tehdy, jestliže pracovník uvolněný z ústředního orgánu státní správy, v jehož čele je člen vlády nebo z úřadu vlády nastoupil opět do zaměstnání v některém z těchto ústředních orgánů státní správy nebo v některém z úřadů příslušné vlády před uplynutím doby, která odpovídá výši poskytnutého odstupného; v takovém případě byl uvolněný pracovník povinen odstupné nebo jeho část vrátit (§ 17a odst. 4). Uvolňovanému pracovníkovi, jemuž bylo poskytnuto odstupné, nepříslušelo mzdové vyrovnání podle § 12 a násl. citované vyhlášky s výjimkou případu, kdy byl uvolňovaný pracovník povinen vrátit odstupné v plné výši. Odstupné a jeho výše podle této vyhlášky, byť je vyhláškou označeno jako forma hmotného zabezpečení poskytovaného uvolňovanému pracovníkovi, tak (s výjimkou uvolňovaných pracovníků ústředních orgánů) nebylo odvislé od toho, zda a kdy uvolněný pracovník nastoupí do zaměstnání u jiného popř. i stejného zaměstnavatele ani od výše jeho příjmů v novém zaměstnání.

Z výše uvedeného vyplývá, že odstupné poskytované pracovníkovi podle § 17a vyhlášky č. 195/1989 Sb. nemá charakter mzdy a ani náhrady mzdy ve smyslu § 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 149/1988 Sb. Není ani mzdovým vyrovnáním započitatelným do hrubých výdělků pro účely důchodového zabezpečení podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) bod 4 této vyhlášky, jak se mylně domnívá stěžovatelka. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) bod 4 totiž výslovně zahrnuje do hrubých výdělků pro účely důchodového zabezpečení jen mzdová vyrovnání, poskytovaná občanům uvolněným nebo převedeným v souvislosti s prováděním strukturálních změn v národním hospodářství, s likvidací neefektivních provozů, se snižováním správního a řídícího aparátu a s jinými racionalizačními nebo organizačními opatřeními, jejichž poskytování bylo předmětem úpravy vyhlášky č. 74/1970 Sb., kterou se upravuje uvolňování, umísťování a hmotné zabezpečení pracovníků v souvislosti s prováděním racionalizačních a organizačních opatření, ve znění pozdějších předpisů, dále pak mzdová vyrovnání, poskytovaná občanům uvolněným v souvislosti s přestavbou národního hospodářství a ústředních orgánů na základě vyhlášky č. 82/1988 Sb., kterou se upravuje uvolňování, umísťování a hmotné zabezpečení pracovníků v souvislosti s přestavbou národního hospodářství a ústředních orgánů, a konečně mzdová vyrovnání, poskytovaná pracovníkům v hornictví uvolněným nebo převedeným na jinou práci ze zdravotních důvodů na základě vyhlášky č. 102/1987 Sb., o pracovním uplatnění a hmotném zabezpečení pracovníků v hornictví trvale nezpůsobilých k dosavadní práci. Podle předmětného ustanovení [§ 11 odst. 1 písm. a) bod 4 vyhl. č. 149/1988 Sb.] tak nelze zahrnout do hrubých výdělků pro účely důchodového zabezpečení nejen odstupné poskytované podle § 17a vyhlášky č. 195/1989 Sb., ale ani mzdové vyrovnání poskytované pracovníkům podle § 12 až 14 téže vyhlášky, s nímž jako s alternativní formou hmotného

zabezpečení stěžovatelka jí poskytnuté odstupné poměřuje. Stěžovatelce nelze přisvědčit ani v tom, že teprve zákon č. 589/1992 Sb. s účinností od 1. 1. 1993 svým ustanovením § 5 odst. 2 písm. a) bod 10 odstupné z vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení s důsledkem pro výpočet starobního důchodu vyloučil. Z úpravy obsažené v § 12 odst. 2 zákona č. 100/1988 a § 11 vyhlášky č. 149/1988 Sb. vyplývá, že neumožňovala zahrnout do vyměřovacího základu nejen odstupné poskytované uvolňovaným pracovníkům podle vyhlášky č. 195/1989 Sb., ale též odstupné, jež náleželo podle zákona č. 195/1991 Sb., o odstupném, poskytovaném při skončení poměru, ale též odstupné, které mohlo být poskytnuto na základě jiných právních předpisů (např. vyhl. č. 74/1970 Sb.).

Vrchní soud v Praze rozhodl v souladu se zákonem, jestliže dospěl k závěru, že odstupné poskytnuté stěžovatelce bývalým zaměstnavatelem D. M. L., a. s., nemůže být zahrnuto do hrubého výdělku, z něhož se vypočítává důchod, a rozsudek krajského soudu změnil tak, že napadené rozhodnutí žalované potvrdil. Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost (dovolání) jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (dovolání) se opírá o ustanovení § 60 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelce právo na náhradu nákladů řízení nepřísluší, neboť ve věci neměla úspěch (§ 60 odst. 1 a contr.), žalované pak právo na náhradu nákladů řízení nepřísluší s ohledem na předmět řízení (§ 60 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. 6. 2004

JUDr. Marie Žišková
předsedkyně senátu